

Stopniowanie przymiotników i przysłówków

Autor: Halina Karaś

{smoothgallery image=M934.gif&title=Leksykon&caption=Przedrostek w formach stopnia najwyższego przymiotników. Oprac. A. Krawczyk-Wieczorek na podstawie: Dejna 77.} Stopniowanie przymiotników i przysłówków. Stopniowanie przymiotników i przysłówków w gwarach jest zróżnicowane. Wyrazista jest zwłaszcza geografia form w stopniu najwyższym. Na Mazowszu, w przyległej części północno-wschodniej Wielkopolski i we wschodniej Małopolsce funkcjonuje przedrostek naj-, np. największa / największo. Przyrostek nao- (w fonetycznym zapisie ná-) obok naoj- obejmuje swoim zasięgiem duży obszar Małopolski, Śląska, Wielkopolski oraz gwar północnopolskich do linii: Żnin – Rypin – Mława – Kolno i sięga za Suwałki. Wewnątrz tego obszaru zachował się wyspowo przedrostek nao- jako wyłączny (m.in. na Żywiecczyźnie, na północnym Śląsku od Koźła, w południowej Wielkopolsce, na Krajnie i w różnych okolicach Małopolski środkowej i północnej), por. nawiększa, nolepi. Przyrostek nej- powstały w wyniku fonetycznego przejścia naj- > nej- trafia się na południowym Śląsku i na niewielkich skrawkach w południowo-zachodniej Małopolsce i południowo-wschodniej Wielkopolsce, por. nejwiększa / nejwiększo, nejlepi. Różnice w stopniu wyższym są mniej istotne, na ogół wywołane zmianami fonetycznymi, np. różne postaci mają przymiotniki z tematem zakończonym na spółgłoskę g, por. dłuższy, droszy (południowa i północna Wielkopolska), dłuższy (zachodnia Wielkopolska), drogszy (gwary śląskie, małopolskie), dłuższy (gwary mazowieckie i środkowowielkopolskie). W części Śląska (i nie tylko) niektóre przymiotniki zamiast ogólnopolskiego przyrostka -szy mają oboczny przyrostek -ejszy, np. ciężejszy, cinniejszy = cięższy, cieńszy. Spotyka się również stopniowanie opisowe typu barzy zielony (Śląsk), gorszy chory (Łowickie). Por. Słownictwo przymiotników.